

Receptfria läkemedel

Syfte och ansvar

Denna riktlinje är avsedd som stöd för läkare och sjuksköterskor i Kalmar län vid rådgivning om receptfria läkemedel. Principerna är nationella och dokumentet är framtaget av Nätverket för Sveriges läkemedelskommittéer, LOK.

Riktlinje

Receptfria läkemedel rekommenderas vid två typer av tillstånd:

1. **Kortare sjukdomstillstånd av egenvårdskaraktär**, där den totala användningen inte förväntas överstiga 90 dagar sammanlagt under ett år, förutsatt att patienten är trygg med orsaken till besvären. Om orsaken till besvären är oklar behövs i regel bedömning innan hänvisning till receptfri behandling är aktuell. Exempel på tillstånd av egenvårdskaraktär är pollenallergi, övergående smärttillstånd, dyspepsi och förstoppning.
 - *Undantag* kan vara planerad behandling, till exempel smärtlindring efter ett ingrepp, eller i de fall där det är extra viktigt att säkerställa behandling.
2. **Långvariga tillstånd som inte beror på sjukdom**, till exempel torrhet i hud, ögon och slemhinnor hos äldre, utan konstaterad sjukdom (såsom eksem, psoriasis, iktyos eller Sjögrens syndrom). Detsamma gäller kosttillskott/vitaminer utan konstaterat bristtillstånd och uppföljning.
 - *Undantag* kan vara om tillståndet orsakats av sjukvården, till exempel genom ett kirurgiskt ingrepp eller genom biverkan av ordinerat läkemedel.

För ovanstående tillstånd ska alltså recept i regel *inte* utfärdas, utan patienten hänvisas till receptfria alternativ. Det gäller även patienter med frikort, barn och asylsökande. Det inkluderar även patienter med övertaget läkemedelsansvar, såsom hemsjukvård eller särskilt boende, i enlighet med Hälso- och sjukvårdslagens (2017:30) mål om vård på lika villkor. Oavsett om förskrivning till dessa patienter sker via journalsystemet eller i Pascal (dosdispenserade läkemedel), kan till exempel omsorgsjournal användas för att dokumentera receptfria läkemedel.

Bakgrund

Avsikten med riktlinjen är att använda sjukvårdens resurser på bästa sätt, samt att främja patienters autonomi, i enlighet med Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och Patientlagen (SFS 2014:821). Receptfria läkemedel är enligt Läkemedelsverket avsedda för lindriga sjukdomsbesvär, det vill säga enklare och kortvariga åkommor, där patienten själv kan ställa diagnos och ta beslut om behandling. Det gäller även i de fall patienten fått råd av sjukvården för samma typ av tillstånd.

Legitimerad personal på apoteken kan ge vägledning och behandlingsråd samt bedöma huruvida ett receptfritt läkemedel passar ihop med annan pågående behandling. I ett läkemedels bipacksedel framgår godkända indikationer, men läkemedlet kan i vissa fall vara aktuellt att använda vid andra tillstånd efter bedömning av sjukvårdspersonal.

Om patientens medicinska behov kan tillgodoses med receptfria läkemedel i enlighet med denna rekommendation, bör patienten hänvisas till de alternativen. Det ger patienten större valmöjligheter, kan bli både enklare och billigare för patienten och bidrar till en bättre beredskap vid restsituationer. Receptfria läkemedel har dessutom anpassade förpackningsstorlekar, vilket förebygger onödig kassering av läkemedel och är fördelaktigt för miljön.

Rekommendationer från vården om receptfri läkemedelsbehandling bör journalföras på lämpligt sätt, exempelvis genom en journalanteckning eller i läkemedelslistan. I vissa fall kan patienten behöva ett skriftligt underlag att ta med sig till apoteket.

Relaterade dokument

[Preparatval för receptfria läkemedel](#)

[Rekommendation för läkemedel som även kan köpas receptfritt - LOK](#)

Ändringshistorik

Datum	Ändring	Utförd av
2023-11-01	Förtydligat riktlinje. Fastställd av läkemedelskommittén 4 okt 2023.	Fredrik Hagerman och Tobias Damgaard.
2026-02-11	Harmoniserad med rekommendation från LOK. Fastställd av läkemedelskommittén 11 feb 2026.	Fredrik Hagerman